

„Hiszek az álmokban, mindenekelőtt a saját álmaimban”

BESZÉLGETÉS GION NÁNDORRAL

– *Gion Nándor műveinek jelentős része szülőhelyén, Szenttamáson és környékén játszódott. Eddig néhány kilométerre élt ettől a helytől. Most nemcsak a távolság növekedett meg, hanem egy országhatár is közbeékelődött. Hogyan éli át ezt a változást? Lehet, hogy egyszer ez is írói alapanyag lesz? Témája megírandó műveknek?*

– Eddigi tapasztalataim szerint általában jól bírom a helyváltást. Sohasem szerettem kimozdulni megszokott környezetemből, tulajdonképpen még utazni sem szerettem, de ha már megérkeztem valahová, ott igyekeztem minél gyorsabban otthonosan érezni magam. Ez ideig majdnem mindig sikerült, miért ne sikerülne most is. Többnyelvű környezetből jöttem, olyan környezetből, ahova viszonylag szépen és viszonylag sokáig beilleszkedtem, de sohasem éreztem igazán jól magamat, mert kisebbségben voltam, ami azt jelentette, hogy a legtöbb érdemi munkához túl sok előkészítési ügyeskedés kellett. Persze ebbe is beleszoktam, hiszen beleszülettem, és maradtam is volna még tovább, ha maradhattam volna. Félreértés ne essék, senki sem bántott, senki sem üldözött el, magamtól jöttem minden szenvedés nélkül, egyszerűen azért, mert úgy éreztem, hogy az általam ismert ügyeskedésekkel már semmi hasznosat nem tudok művelni. El kellett mennem egy olyan helyre, ahol kisebbségi bokázások nélkül is tisztességgel végezhetem a magam munkáját. Többé-kevésbé biztonságos háttérrel írni szeretnék minél többet, a szülőföldemről is még sokáig. Természetesen sok mindent hoztam magammal onnan, Szenttamásból is elhoztam valamit – elsősorban a régi Szenttamásból – a legújabbat már nem kedvelem túlságosan, régen sem volt kimondottan nyugalmas és barátságos helység, de valahogy az enyémnek is éreztem, mostanra azonban ridegebb és enerváltabb lett. Megváltozott a szülőfalum, egyre több lesz az üres ház, főleg azok az emberek mentek el, akik mindenkor maguk közé fogadtak, írói útravalót is tudtak adni, anélkül, hogy ez szándékukban állt volna, mégis, mielőtt elmentek, legalább két regényre való poggyászt pakoltak rám. Mindkettőt felvázoltam már, az egyik majdnem vegytisztán szenttamási, a másik is onnan indul. Írásukhoz még nem kezdtem hozzá. Egy rövidke kész regényt is áthoztam magammal, ezt gyorsan eladtam, mert akadt rá vevő, és mert nekem kellett a pénz, egy másik, valamivel vaskosabb kötet is kiadóra talált, Magyarországon azonban ez ideig csak novellákat és naplójegyzeteket írtam az országhatáron túlról átmentett témákról, egyszer azonban minden bizonnyal utolérem magam az új környezetben is. Lehet, hogy sokkal hamarabb, mint gondolnám. Írásaimnak nem ártana az efféle változatosság.

– *A Latroknak is játszott, trilógiának tervezett művének első két kötete, a Virágos katona és a Rózsaméz már elkészült. Íródik-e a harmadik rész a „kiszakadás” után?*

– A harmadik rész elakadt a vázlatoknál. Részint azért, mert az első kettőnél jóval nagyobb terjedelmet kíván, részint a téma érzékenysége miatt. Terjedelme időigényes munkát követel, én meg sok mindennel foglalkoztam, mert azt hittem, hogy így is hasznosíthatom magam egy közösségben, amelybe beletartoztam. Néha talán végeztem is hasznos dolgokat, később mind gyakoribb lett a közeleti üresjárat, ami már felesleges elfoglaltságot jelentett, de mégis lefoglalt; átjöttem hát Magyarországra, ahol

biztosnak látszott az egzisztenciám, aztán gyorsan elbizonytalanodott, a Soros Alapítvány életmű-díja húzott ki a bajból, persze nem túlságosan hosszú távra, de lélegzethez juttatott, és most igyekszem olyan mély lélegzetet venni, hogy kibírjam szusszal a régóta tervezett harmadik rész megírását.

Ami a téma érzékenységet illeti: mivel egyenes beszéd kívántatik, végre köntörfalazás nélkül szerettem volna írni, de tartottam attól, hogy vissza kell térnem a régebben oly sokszor alkalmazott virágnyelvi trükkösködéshez, ami hosszú távon meglehetősen fárasztó. Ezen talán éppen a „kiszakadás” segíthet. Az előző kérdésre adott válaszómban két regényre való poggyásról beszéltem. Az első regény a Virágos katona és a Rózsaméz folytatása lenne. Írás közben időnként még bizonyára szükségem lesz a szentamásiakra, legtöbbjét már itt, Magyarországon kell megkeresnem, ha esetleg nem találom meg őket, majd ők megtalálnak engem, mint ahogyan eddig is.

– *A Börtönről álmodom mostanában – legújabb regénye ez – címe hordoz-e valamilyen politikai tartalmat, esetleg jelképesnek tekinthető-e?*

– Természetesen. Pontosabban, ennek is tekinthető, meg ennél többnek is. Évekig, tehát esetemben szokatlanul sokáig írtam ezt a regényt, a fejezetek hosszabb-rövidebb, de inkább hosszabb kihagyásokkal álltak össze. És ezek az évek igen zűrzavarosak voltak, egyáltalán nem veszélytelenek, azt hiszem, akkoriban (nyilván most is) arrafelé sokan és gyakran börtönről álmodtak. Én is. Forrongott, háborúhoz és szét hulláshoz közeledett az ország, az én beidegződött taktikai cseleim néha kezdtek veszélyessé válni, sőt még a hallgatás, a mozdulatlanság és a kivárás is veszélyes lett. A nagy kihagyásokkal megírt fejezeteket szétszórtam, és mindegyiket közöltem valamelyik folyóiratban, s mindegyiket az egységes és valójában nagyon egyértelmű cím alatt. A regény nem az itt emlegetett forrongó időszakról szól (szólhat éppen arról is), a címre rimelő poén is eléggé leegyszerűsített, a figyelmes olvasó azonban talán észreveszi a hasonlóságot, vagy akár az azonosságot a börtön falain belüli és a börtönfalakon kívüli világ között, mondjuk, azt a kiszolgáltatottságot, ami rossz álmokat hoz éjszakánként, no meg nappal is.

– *Postarablók, Latroknak is játszott, Börtönről álmodom mostanában – mindhárom regényének címében valamilyen kriminológiai utalás van. Tudatos, netán célzatos ez?*

– Szeretem a jó hangzású, érdeklődést felkeltő könyvcímeket, főleg, ha a borítólapok közé préselt szöveg emlékezetessé is teszi őket. A Postarablók nem a legjobb cím. Túl rövid. Kicsit fáradtan és szellemtelenül írtam fel egy ifjúsági regényre, gondoltam, tetszeni fog a fiatal olvasóknak. Tetszett is. A Postarablók megért két kiadást, mert tényleg postarablókról szól, kár, hogy sikertelenről. Tökéletesen megértettem, hogy a kritikusok nem lelkesedtek kórusban a regényért. A Latroknak is játszott már több fantáziáról tanúskodik, legalábbis én azt hiszem, egészen jó gyűjtőcím, sok minden belefér, és sok minden beleférne még, akár kriminológiai utalás is, bár ez semmiképpen sem elsődleges. A Börtönről álmodom mostanában is elég jó cím, egy egész mondat, teljességgel közérthető, és mégis... De hát erről már beszélgettünk.

– *Az életkörülmények változása hatással lehet-e eddig megszokott írói stílusára, változhat-e vagy változik-e a gioni realizmus?*

– Kezdő író voltam még, amikor egy jelíges novellapályázaton első díjat nyertem. A bírálóbizottság tagjai kíváncsiskodtak, a döntés után azon nyomban megpróbálták tippelni, és telefonhoz nyúltak. Először nem engem hívtak fel. Csak másodsorra. A következő évben jelíges regénypályázatot nyertem. Akkor már egyből felismertek. A harmadik jelíges pályázaton is. Azóta megírtam még néhány könyvet, és immár nem

kezdő íróként azzal áltattam magam, hogy szövegeimet név nélkül is felismernék a magyar olvasók, azok is, akiknek tetszik, ahogyan írok, azok is, akiknek nem tetszik. Nemrégén, három vagy négy hónappal Budapestre költözésem után, az egyik tekintélyes folyóirat szerkesztőségéből rámtelefonáltak: beérkezett hozzájuk egy névtelen pályamű, díjazták is, és feltételezték, hogy esetleg én lehetek a szerző. Majdnem megsértődtem. Nem is tudtam a pályázatról. Úgy látszik, meg kellene írnom még néhány jellegzetes könyvet. Mondjuk, valamivel sallangmentesebben, mint eddig. Más szóval, lényegében nem szándékozom írói stílust változtatni.

– „Mert én hiszek az álmokban” – írja. *Miről álmodik mostanában?*

– Álmaimról nem szívesen beszélek, mert legtöbbször szertelenek vagy éppen naivak, esetenként nevetségesek is. Ezzel együtt néha tényleg hiszek az álmokban, mindenekelőtt a saját álmaimban, mert nemegyszer megvalósultak már. Csakhogy rendszerint megkésve, annyira megkésve, hogy majdnem visszájára fordultak, rájuk ismertem ugyan, de ettől még nem lett körülöttem sokkal derűsebb a világ. Ezért inkább majd megírom az álmaimat. Persze visszafogottan, esetleg áttételesen, mindössze annyi leleménnyel, hogy ne nevettessem ki magam. Aki akar, majd ért belőle, én meg bizonyítani tudom álmaim igazságát, ami egyfajta elégtétel is lehet, még akkor is, ha egyáltalán nem boldogít. Talán, ha meggyorsíthatnám az álmaimat... Hát erről álmodom mostanában.

Budapest, 1994. március 15.

Erdélyi Erzsébet – Nobel Iván

